

„...felelet nélkül átkelek
a tükrök mélyén heverő szobákon.”
(Pilinszky János: *Utószó* – részlet)

34 Papp Máté

VÍZRE EJTETT ARCOK

Fenyvesi Orsolya:

Tükrök állatai

„Ne keresd az összefüggéseket.” – írja első verseskötetében Fenyvesi Orsolya, aki ezzel a mondattal mintha a kényszeres értelemadás és rendszerezés követelményei alól kívánná feloldozni a befogadót, ugyanakkor ráírnyítja a figyelmet saját –

sokszor paradoxonokra épülő – poétikájának ellentétpárjaira, melyek semmi esetre sem zárják ki a másik igazságát vagy létjogosultságát. Sőt, olyan egymásba nyíló szövegtereket hoznak létre, amelyek miközben magukba oldják a különmemű fogalmi felületeket, kísérletet tesznek egy áttételes, tényeken túli valóságérzékelés színrevitelére is. A többrétegű képzethalmazok szerte-ellenek tűnő stiláris struktúrái azonban olykor idő előtt temetik el a folyamatosan formálódó, majd egy-egy pillanatra kimerevedő élményanyag metaforikus magjait. Ezzel együtt pedig az olvasó könnyedén eltévedhet a kötet tükrö-labirintusában, hiszen a bennfoglalt alakzatok hálóvá vált Ariadné-fonalának szétszalazása legalább olyan lehetetlen, mint az üvegfalakról visszatekintő hasonmások azonosítása a szerző által kialakított arccal (szemben).

Minden vers felett ott lebeg tehát *az átváltozás villámsújtotta lehetősége*, amely egyszerre villantja fel Fenyvesi költészetének allegorikus olvasatát, s vakítja meg a vizuális metamorfózisba merülő elemzői tekintetet. A szóban forgó képszerűség nem csupán a költői eszközök látomásos jellegében nyilvánul meg, hanem azok ornamentikus ontológiájában, ami a képzőművészet mellett az építészet fogalomtárának kifejezéseit, nem mellesleg a fotózás technikai terminusait is lírai elemként használja a belső tér felosztása, illetve megörökítése közben. Gótikus vagy rokokóba hajló szófordulatok is beleférnek ebbe az alapvetően elégikus hangulatú, elhagyatott enteriőrbe, ahol a félhomályos hálószobákon/sötétkamrákon átkelve juthatunk el az említett tükröterem bejáratához. „Vendégek érkeznek, arcot nyitok rájuk, / a kastélyban minden szoba saját.” (*Enfilade*) A helyenként mitikus beszédmód (lsd. az Orpheusz és Eurüdiké-történetre való utalást *A hajcsat* című versben, esetleg *A férfi és a nő bestiáriuma*-ciklus állatalakjait az unikornistól kezdve, az oroslánhangyán, a karbunkuluson és a baziliszkuszon át a főnixmadárig), valamint az ehhez társuló enigmatikus prozódia sajátosan érzi, játékosan

asszociatív motívikát hoz létre, de néhol talán túlságosan légből kapott módon kapcsolja össze a már említett, kifinomult észleletek fogalmi-vizuális szintjeit. Az eklektikus félresiklások ellenére a Fenyvesi-féle műhelymunkát autentikus alkímiai eljárásként képzelhetjük el; akár az *emlékek kémiai menyegzőjének* is nevezhetjük ezt a hol eredménytelen, hol célravezető kísérletezést, melynek során „mozdulatainkkal összetörhetjük / a világosságot éppúgy, mint bármilyen üveget. // itt áttetszővé váltunk a levegővé gyúló fényben, / és te csak mentél előttem. / Sok-sok verset írtam akkor neked a jövőben.” – olvasható *A hajcsatban*. 35

A mítoszok vergiliusi világképe mellett felidéződhet bennünk pár angolszász szerző, többek közt Virginia Woolf és Lewis Carroll életműve, vagy éppen Rilke *Duinói elégiáinak* szelíd teremtőereje is, a hazai kortárs költészet alakjai közül pedig leginkább a hasonlóan rejtjeles retorikával rendelkező Gál Ferenc juthat eszünkbe. „Angyalok leszünk / anélkül, hogy állatokká váltunk volna.” – írja valahol a költő az állati, valamint az angyali létmód közt vergődő emberi lényekről, akikből végül csak csontig csupaszított álmok, az emlékek szétporladó fossziliái maradnak hátra – *mert leomlottak létezésük határai...* A *Tükrök állatai* költői kísérlete a líra „logikáját” követi még akkor is, ha bizonyos kitételek következetlenségnek látszanak. Az más kérdés, hogy számos túlszimbolizált betét, agyonhajtott frázis és kidolgozatlan gondolatfutam rekedt a kötetben. Összességében viszont a mérleg a kivételes szépségű *átéjszakázott csendéletek* felé billen: ilyen például *A férfi és a nő bestiáriumának* első darabja – „A madarakat termő fa / vízparton áll, és gyökereivel álmaink alá nyúl. / Élő gyümölcse száron csüng. / Mikor a madarak kifejlődnek, / húsuk az ember húsához hasonló. / Ekkor lehullnak a fáról. / Amely madár vízre esik, élni fog, / amelyik földre pottyan, elenyészik.” –, de említhetnénk a befejező, *Fotográfia* című „tükröreflexes” műv(elet)et is, amely egyfajta metaversként, a költői figyelem fókuszaként is aposztrofálható, melyben mind a szemlélt tárgyi világ gyújtótávolsága, mind a szemlélő által beállított mélységélesség tökéletesen keresztbe van kötve, egybe van hangolva. „Vak tükrök ezek: látni az ő / szemével, hogy néz rám. Figyelek: / filmérzékenység, záridő, mélységélesség, távolság, / remegő kézzel a megfelelő magasságba / emelem a fényképezőgépet, hogy ott maradjon, aminek most / én / adok keretet, de mire a nap sugarai elérték a völgyet, / emlékszel? Eltűnt minden, // a fény maradt.”

Kozmikus és bensőséges területeket, pillanatnyi és fényévnyi időközöket tárnak fel Fenyvesi Orsolya versei, amelyek ugyanannyira lehetnek a lélek formátlan „berendezéseinek” képzeletbeli arabeszkjei, illetve a Föld körül keringő űrszondák ürességének kitöltői is, ami korántsem jelenti azt,

hogy felesleges, szépelgő díszítések vagy elidegenedett, súlytalan formulák lennének. Szilánkokra tört tükörképek, amelyek valamiképpen mégis összeilleszthetőek és áttetszővé tehetőek... „Örültem, hogy van, aki, ha arcát vízre ejti, / azonos velem.” De vajon a Narcisszus-effektus öntükrözésével
36 vagy a József Attila-i „másban mosdatott arc” látásmódjával közelíthető meg ez az először talán távolinak tűnő, titokzatos és félelmes átváltozásban lévő költészet? „Ezért kiabáltam, énekeltem, csacsogtam / és dörömböltem. Aztán találkoztam veled, / és megfogtad a kezem, és nem volt többé kezem. / Ahogy a hullám partra veti a szelet, és hagyja, / hogy ott enyészsen el, úgy lett a némaságnak csöndje.” (*Beköltözés*) „Beléptem egy házba, / és amikor megmostam kezemet, arcomat, / a tükörben felejtettem két szót.” (*Születésnap*) Ezért a két szóért kell átkelni a tükörök mélyén heverő szobákon, lélegzet nélkül vetkezve, állatok és angyalok között... (*JAK-füzetek, Bp. 2013*)

